

SZKOLENIE WDN

Istota i charakterystyka przemocy wśród młodzieży.

Przemoc jest zjawiskiem bardzo rozpowszechnionym. Można się z nim spotkać w różnych klasach społecznych, wśród osób o różnym wieku i płci. Smucący jest jednak fakt, że coraz częściej przemoc stosują dzieci i młodzież. W ostatnich czasach często słyszymy w mediach o tym, że osoba niepełnoletnia pobiła lub nawet zabiła drugiego człowieka. Do tego typu incydentów dochodzi z jakiegoś konkretnego powodu albo po prostu bez żadnej przyczyny, z nudów. Nie można określić jednego wzorca ofiary młodzieżowej przemocy. Czasami są to rówieśnicy z podwórka czy też ze szkoły, a czasami mogą to przypadkowo napotkane osoby dorosłe. Podobnie jest ze sprawcami. Mogą oni pochodzić ze skrajnych środowisk, posiadać inne cechy osobowości, zajmować różne pozycje w klasie. Zwykle za osobę stosującą przemoc uważa się kogoś, kto jest ruchliwy, niespokojny, opryskliwy, kogoś, kto powszechnie uznawany jest za osobę agresywną i nieprzystosowaną społecznie. Nic bardziej mylącego. Otóż często sprawcami przemocy są osoby spokojne, nie rzucające się na co dzień innym w oczy.

Wskazuje się na dwa mechanizmy wśród młodzieży wzajemnie się uzupełniające : **psychologiczny** (wysoki poziom lęku, psychopatii, poczucia alienacji – oderwanie od norm społecznych, wartości, własnego zachowania, bliskich) i **socjologiczny** (przemoc doświadczana przez młodzież w domu, szkole, na ulicy).

Do eskalacji przemocy i agresji mają znaczenie m. in. takie czynniki, jak: **ogólna aprobat**a dla tego typu zjawisk, **minimalizowanie** negatywnej oceny skutków własnej grupy agresji w porównaniu z agresją „innych”, **uzasadnienie** agresywnego postępowania „wyższymi racjami”, **anonimowość** relacji interpersonalnych, **rozproszenie** odpowiedzialności za zachowania agresywne w relacjach społecznych.

Można wyodrębnić kilka szczegółowych mechanizmów zachowania agresywnego:

- **mechanizmy bezpośrednie** –zmierające do zredukowania napięcia lękowego (mechanizmy redukcji napięcia lękowego poprzez agresję: impulsywną, spontaniczną, instrumentalną oraz mechanizm odwoławczy lękowo – depresyjny)
- **mechanizmy pośrednie** – zachowania agresywne zmierzające do ekspresji, zaspokojenia potrzeb oraz zapewnienia bezpieczeństwa „ja” (mechanizm zaspokajania neurotycznych potrzeb; mechanizm dumy neurotycznej; mechanizm zaspokajania dążeń składowych struktury „Ja”: potwierdzania poczucia tożsamości, podnoszenia własnej wartości, dążenia do kontroli).

Przemoc przybiera różne formy. Najbardziej widoczną jest przemoc fizyczna. Agresja fizyczna może przybierać formę zachowań napastliwych lub destruktywnych o bezpośrednim lub pośrednim charakterze. Do bezpośrednich zachowań napastliwych należą takie proste zachowania, które przybierają formę trwających stosunkowo krótko ruchów poszczególnych części ciała (rąk – uderzanie, szarpanie, szczypanie, duszenie itp.; nóg – kopnięcie, podstawienie nogi, nastąpienie na nogę; mięśni twarzy – gryzienie, plucie, przedrzeźnianie kogoś za pomocą gestów, krzywienie się). Przy takim ataku mogą być używane różne przedmioty. Pośrednie zachowania napastliwe występują zwykle jako: dokuczanie, przeszkadzanie, chowanie lub zamiana przedmiotów, zanieczyszczanie. Działanie takie jest często anonimowe. Do zachowań destruktywnych należą: rzucanie, uderzanie, kopanie, wybuchy złości. Pośrednie zachowania destruktywne polegają na niszczeniu lub uszkodzeniu rzeczy stanowiących własność osoby będącej przedmiotem agresji.

Inny rodzaj agresji to agresja słowna, która może przybierać formę wypowiedzi bezpośrednich (wypowiedzi napastliwe – grożenie, straszenie, odpędzanie; wypowiedzi szkodzące – podawanie nieprawdziwych informacji, odbieranie uprawnień przysługujących danej osobie; wypowiedzi poniżające – przezywanie, wyśmiewanie) lub pośrednich (wypowiedzi agresywne mające wyrządzić przykrość lub szkodę danej osobie; kierowane są one do osób trzecich; przejawia się w zakresie wypowiedzi napastliwych, szkodzących i poniżających).

Agresja może mieć także postać ukrytej, co przejawia się we wrogości wobec otoczenia czy nieświadomionych skłonności agresywnych.

Trudno jest określić cechy osobowości młodego agresora. Jednostką agresywną może być osoba silna fizycznie, wzrostem i wagą dominująca nad innymi uczniami, sprawna fizycznie, wysportowana. Może też to być osoba silna psychicznie (typ przywódcy, który rządzi w grupie i narzuca innym swoją wolę i zdanie). Ale agresorem może być także osoba słaba psychicznie, ulegająca wpływom innych, która wykonuje polecenia innych bez większego sprzeciwu. Wykazując zachowania agresywne, próbuje zwrócić na siebie uwagę a także uzyskać akceptację innych. Zwykle jest to uczeń z kompleksami, który nie wierzy we własne możliwości, z niskim poczuciem własnej wartości.

Osoby agresywne słabo realizują się w roli ucznia. Większość z nich osiąga słabe wyniki w nauce. Wielu uczniów ma niepowodzenia szkolne, mimo że ich możliwości intelektualne pozwalają na uzyskiwanie lepszych ocen. Osoby takie mają zdecydowanie negatywny stosunek do nauki i obowiązków szkolnych. Wiele z nich często opuszcza lekcje, uczestniczy tylko w wybranych przez siebie zajęciach, spóźnia się. Nawet sami nauczyciele przyznają, że wolą jak uczniowie tacy są nieobecni, ponieważ wtedy mogą bez problemów prowadzić zaplanowane zajęcia.

Relacje uczniów agresywnych z innymi osobami oceniane są jako niepoprawne. Postawy takich uczniów przyczyniają się do tego, że nie cieszą się oni sympatią rówieśników, a tylko niektórzy z nich są akceptowani w klasie. Zdecydowana większość uczniów agresywnych ma niepoprawne relacje z nauczycielami. Przyjmują oni w stosunku do nauczycieli postawy pełne agresji – pyskują, często się kłócą, używają wulgaryzmów.

Jedną z głównych przyczyn niewłaściwych relacji takich uczniów z rówieśnikami i nauczycielami jest nieumiejętność rozwiązywania konfliktów. Zdecydowana większość takich gimnazjalistów rozstrzyga konflikty stosując formy agresji słownej i fizycznej zamiast negocjacji i kompromisów.

Przemoc wśród młodzieży gimnazjalnej jest zjawiskiem coraz częściej spotykanym w różnych szkołach, zarówno w tych dobrych jak i w tych powszechnie

uznane za gorsze. Martwiący jest fakt, że zjawisko to dotyka coraz większej ilości młodzieży, ale jeszcze smutniejsze jest to, że nauczyciele, pedagodzy, rodzice i inne osoby dorosłe nie wiedzą jak sobie z tym problemem poradzić. Ważne jest, aby w sytuacji, gdy pojawiają się już pierwsze oznaki stosowania przemocy wśród młodych ludzi, zadziałać nie tylko w jednym środowisku, ale należy zmobilizować wówczas wszystkie osoby związane w jakiś sposób z taką młodzieżą. Powinni wtedy złączyć swoje siły zarówno rodzice, wychowawcy, nauczyciele jak i inne osoby i próbować walczyć z tym problemem. Należy to czynić pod warunkiem, że się realnie spojrzy na problemy dzieci, które stosują przemoc i znajdzie się przyczynę jej stosowania.

Musimy pamiętać, że obok przemocy nie można przejść obojętnie, gdyż każdy z nas może stać się jej potencjalną ofiarą.

Opracował

Bolesław Krzyżanowski